

Epistel 347 – Forsvar for maskerader

Fra Ludvig Holbergs EPISTLER, 1749

Til * *

I det, jeg tidligere har skrevet om bandeord, blev det påvist, at adskillige bandeord, som er vigtige og betydelige, anses som dem, der er mest
5 ubetydelige, hvorimod dem, der faktisk er ubetydelige, anses som mest vigtige og betydelige. Det er simpelthen ikke banderiet i sig selv, men selve bandeordene, og måderne, de bliver udtalt på, som vækker mere eller mindre afsky.

10 Det samme kan siges om spil og leg, fordi nogle af dem, som er de mindst umoralske og mindst upassende, anses som de mest forargelige og fordærvende, så det virker som om, man bliver mere stødt af navnet end af tingen selv.

15 Ingen leg, intet tidsfordriv, ses som mere fordærvelig og uanstændig, end den, der betegnes med ordet maskerade¹, selvom ingen leg er mere hensigtsmæssig og bedre begrundet; thi opfindelsen af den er klog, og forargelsen skyldes udelukkende dens misbrug. Jeg siger, at opfindelsen er klog, fordi man med den frembringer den naturlige tilstand, hvor alle
20 mennesker er lige, og hvor al tvang og alle besværlige ceremonier for en tid ikke findes. Det er en efterligning af de gamle romerske højtider, som på visse af årets tider blev afholdt for at genopleve den naturlige tilstand, hvor der ikke var forskel på høj og lav; på herre og tjenere; på almindelige mennesker og højtstående folk. Det er derfor, folk tager masker på i karnevalstiden, så de
25 kan omgås hinanden frit, utvunget, uden frygt og hensyn, så en undersåt² frit kan omgås sin konge, og en tjener frit kan omgås sin herre, hvilket kun kan være behageligt for både højt- og lavtstående.

¹ maskerade: et bal hvor deltagerne er i forklædning og evt. bærer masker.

² undersåt: en person der er underordnet en anden.

For de højtstående, som midlertidigt kan påtage sig den rolle, som mange af
30 dem ønsker, men som vor tid ikke tillader dem at indtage, så de kan
sammenlignes med soldater, som føler sig afslappede og kan trække vejret
frit, når de tager den tunge rustning af. Eller med dem, der går med højhælede
sko for at se højere ud, end de egentlig er, og nu er lettet over at få samme
højde som andre. For lavtstående folk og tjenere må det være behageligt, thi
35 de kan på samme måde sammenlignes med fængslede og indespærrede
mennesker, for hvem fængslets døre nu åbnes med frihed til at gå hvorhen, de
vil. Thi i den tilstand, som vi i forskellige sociale sammenhænge lever i, er det
sådan, at nogle sukkende tænker: »Gid vi turde«, andre: »Gid
omstændighederne tillod os at ...«

40
Fordi en maskerade har det formål, så må man tilstå, at opfindelsen af den er
kløgtig – ja, at det er en filosofisk leg, eller at den i det mindste giver
anledning til filosofiske betragtninger, fordi alle derved mindes om den tilstand,
mennesket fra starten var sat i af Gud, og som vi på grund af syndefaldet³ er
45 kommet væk fra. Man kan på samme måde sige, at den tilstand, vi lever i nu,
er en evig maskerade, fordi magt, moder og sædvaner giver os masker på.
Men det ligesom ophæver vi under en maskerade, og vi er egentlig ikke rigtig
maskerede, bortset fra, når vi går med bare ansigter.

50 Da maskerader har denne oprindelse, må man undre sig over, hvorfor disse
lege og tidsfordriv bliver kritiseret så meget, som de gør. Det er derfor
nødvendigt at betragte denne leg fra en anden vinkel og revidere de
konsekvenser, som kritikere påstår følger af maskerader, og at revidere
grundlaget for kritikernes nedrakning af maskeraderne.

55
Kritikerne påstår for det første, at nat gøres til dag, og dag til nat. Denne
indvending har Henrik⁴ besvaret i komedien, og jeg vil blot tilføje, at ved
kortspil og store aftensmåltider gøres nat jo også til dag, og alligevel bliver
sådanne aften- og natteforsamlinger ikke rakket ned ligesom maskerader gør,
60 skønt man burde fælde hårdere domme over dem. Fordi her får man

³ syndefaldet: menneskehedens tab af uskyld og godhed, som i Biblen sker ved Adam og Evas ulydighed mod Gud.

⁴ Henrik: I Holbergs komedier hedder tjenestefolkene typisk Henrik (og Pernille).

sygdomme, som man slipper af med ved maskerader, og man går gladere fra en dansesal end fra en spillestue, hvor mange mister deres penge.

De påstår for det andet, at maskerader giver anledning til frække
65 elskovsintriger. Denne indvending synes at være relevant i Spanien og Italien, hvor kvinder holdes indespærrede og usynlige, men det gør de overhovedet ikke her i Norden, hvor kønnene omgås hinanden frit og ligefremt hele året rundt, så man uden at behøve maskerader kan komme med kærlighedserklæringer.

70 De begrundet for det tredje deres domme med, at det er uanstændigt at forklæde sig, og uanstændigt at mænd ifører sig kvindetøj, og at kvinder ifører sig mandetøj. De styrker deres domme med gamle kirkefædres prædikener og skrifter imod det. Men flere fornuftige forfattere, som f.eks. hr Barbeyrac⁵, har
75 vist, at de gamle fædres moral ofte byggede på et svagt grundlag, og andre mener, at adskillige hårde domme, som fældes af prædikanter over ligegyldige ting, godt kunne slettes fra vore prædikensamlinger.

Min herre må ikke tænke, at jeg med dette brev stræber efter at anbefale
80 maskerader, thi hvad skulle få mig til at kæmpe for en ting, som jeg aldrig har holdt af? Mit formål er ene og alene at vise, at man begår den samme fejl som man begår i forbindelse med bandeord, thi man ser igennem fingre med visse tidsfordriv, som faktisk er mere upassende og umoralske. De
natteforsamlinger, som holdes i spillehuse og vinkældre, hvor man sidder og
85 bagtaler sine nærmeste og kritiserer politikere, indtil man fuld må lade sig føre hjem, bliver ikke kritiseret i samme grad, selvom der egentlig er mere grund til det.

Jeg vil dog indrømme, at mange har haft god grund til at prædike imod
90 maskerader, fordi de visse steder har været misbrugt. Men det kan jo siges om al slags tidsfordriv, når det gøres for tit, og der gøres misbrug af det. Alt, hvad der overdrives og gøres uden måde, bliver umoralsk og skadeligt, thi man kan

⁵ Jean Barbeyrac, fransk tænker (1674-1744)

også æde sig en feber på halsen af grød, selvom grød ikke alene er en uskyldig, men også en sund spise, når den spises med måde.

95

Jeg kan ellers ikke se, hvilken grund man har til at tale så kraftigt imod maskerader eller fordømme sådanne lege. Alt, hvad jeg kan sige om det, er, at maskerader må tillades med større varsomhed end andre fornøjelser, og det er fordi, mennesker finder så stort behag i det, at der slet ikke ville være mådehold med det, hvis der ikke blev lagt en dæmper på det.

100

Til slut vil jeg sige, at det er svært at forstå, hvorfor maskerader betragtes som en uskyldig fornøjelse og er tilladt overalt i Italien og andre lande, hvor man kunne frygte negative konsekvenser af dem, mens man fordømmer dem i Norden, hvor de ikke kan have nogen negative konsekvenser.

105

Jeg forbliver evigt Deres meget ydmyge og meget lydige tjener